
1945 - 1965

20 LET UPLYNULO...

Napsal

Alois Bealmb,

předseda OB

Vydala OB k 20. výročí osvobozovacích
bojů v obci P e t ř v a l d .

Před 20. lety - v prvních květnových dnech nezapomenutelného roku 1945 - přinesli nám do naší obce stateční Rudarmějci spolu s čsl. tankisty ztracený prapor volnosti a svobody. Za to patří jim naše láska a poděkování. Nastala nová a lepší doba, doba radostného života v osvobozené vlasti v lidovědemokratickém Československu.

U příležitosti 20. výročí našeho osvobození ohlédněme se zpět a alespon v krátkosti vzpomeneme některých dějů, které naše osvobození v souvislosti s bližící se frontou předcházely a vraťme se v myšlénkách i k průběhu boje, jak v jednotlivých úsecích naší obce před 20. lety probíhal.

Připomeňme si, jak vzrušeně jsme sledovali u radiopřijímačů zprávy o sovětských vítězstvích, jak jsme na různých tajně ukryvaných mapách zaznamenávali postup osvoboditelských vojsk a jak jména různých měst a řek poznamenaná sovětským hrdinstvím letěla šeptem od úst k ústům, vzpomeneme s jakým hřejivým pocitem jsme uvítali první, velmi vzdálené a sotva slyšitelné dunění fronty, bližící se do našeho kraje.

Ve své paměti ožívujeme vzpomínku na nálety a všechno, co s nálety souviselo, vzpomínáme na nekonečně dlouhý a po celé šířce silnice od Staré Vsi se vinoucí transport hladem a vysílením potácejících se vězňů a zajatců, šedivých obličejů, jejichž oči nás prosily o kousek suchého chleba. Zaslí jsme nad tím, co dovedli esesesáci, kteří transport doprovázeli, z lidských bytostí udělat.

Vzpomínáme dnů, kdy jsme se zaměstnávali stavbou různých krytů a skrýší. Co to bylo přenášení různých věcí z místa na místo.

Zatím letecké nálety se stávaly den ode dne častějšími, dělové rány zřetelnějšími a hrozivějšími. Fronta se blížila k nám od severu a severozápadu. Na silnici k Staré Vsi a k Mošnovu stavěny protitankové zatarasy.

Jednoho dubnového večera se objevila na severozápadní obloze směrem k Opavě rudá zář a vzduch se otrásal trvalým duněním. Poznali jsme, že osvobození je na dosah ruky. S návrší našich polí jsme za dne pozorovali vzdálená oblaka hustého a ustavičně vystupujícího kouře, který tvořil v dálce nad obzorem nebyvalý šedočerný široko se táhnoucí mrak. Tento obraz byl doprovázen nepřetržitým hřměním děl. Opavsko přinášelo těžké oběti. Krvácelo jednak za Ostravu, která měla být obklíčena, aby nebyly zničeny tamější továrny a doly a aby po osvobození mohla se ihned roztočit kola ostravského průmyslu, opavsko dále trpělo tím, že byla na jeho půdě bývalá čsl. vojenská opevnění, která v těchto bojích sloužila proti vojskům 4. ukrajinského frontu, která nás spolu s l. čsl. tankovou brigádou osvobozovala.

Naši osvoboditelé postupovali jen velmi pomalu a za těžkých ztrát. Dne 23. dubna 1945 - v den, kdy Rudá armáda sevřela pevný kruh kolem Berlína a vnikla do jeho předměstí - byla 4. ukrajinskou armádou a čs. tankisty po těžkých bojích dobyta Opava - vypálená a z většiny zničena. V urputných bojích o samotnou Opavu, která byla prohlášena za pevnost, padlo 1 500 řadových vojáků sovětské armády a mnoho důstojníků.

Těž v prudkých bojích byly postupně osvobozovány další slezské obce podél trati od Opavy ke Svinovu. Velkou překážkou se ukázal hrabynský kopec.

Konečně dne 30. dubna dobývají stateční Rudoarmějci spolu s čsl. tankisty pod vedením g. Jeremenka města Ostravy. Bylo to v týž den, co sovětská vlajka vítězství zavlála nad Berlinem.

Toho dne kvapně odjížděli na vozech z naší obce Němci, kteří byli za okupace nastěhováni do zemědělských usedlostí zdejších čtyř rolníků F. Bednáře, J. Ledvinky, K. Stejskala a Jar. Šeděnky.

V úterý 1. května 1945 byl sychravý den. 1. květen - bez vlajek a praporů. V časných ranních hodinách osvobozeny Klimkovice, Bělá, Polanka, Proskovice, Jistebník. Němci zahájili dělostřeleckou palbu směrem na Jistebník ze svých posic, vybudovaných v naší obci u příkopu podél silnice k Petřvaldíku. Brzy odpoledne dopadly do naší obce na silnici k mostu, později na dolní i na horní konec první sovětské dělostřelecké granáty. Před 13.00 hod. projíždí starosta obce Rudolf Scheuter na kole obcí. Jede naposled ze Dvorku na svůj Gemeindeamt a vyzývá občany, aby se během dvou hodin z obce vystěhovali. Střelba z kulometů i samopalů se stávala slyšitelnější a stále zřetelnější. Nastaly přesuny unaveného německého vojska, které se zmatku stěhovalo z ubikace do ubikace. Nevycházíme již ze svých obydlí a když v nočních hodinách z prvního na druhého května zaujalo německé dělostřelectvo nová palebná postavení podél celé obce v přilehlých zahradách, ukýváme se do vlhkých sklepů a krytů, neboť boj o naši obec začíná.

Ze svých krytů pozorujeme jen své nejbližší okolí, přeplněné cesty, dvory i obydlí německým vojskem, pozorujeme zuřivost většiny důstojnictva, které znervoznělo zprávou, že jejich "Führer" v podzemním krytu obleženého Berlína skončil svůj život sebevraždou. Je pozorovati zmatek a rozruch mezi vojskem, z nichž však mnozí nevěří, že by Hitler mohl tak zbaběle sko-
nat.

Ve středu 2. května 1945 - t.j. v den, kdy vrchní německé velení v Berlíně nabídlo bezpodmínečnou kapitulaci, v den kdy zbytky berlinské posádky vylézaly na ulice s bílými prapory -

- začal boj o naši obec. Počasí bylo nevlídné, velmi sychravé, obloha zakrytá hustou clonou šedých mraků se kterých padal občasný déšť se sněhem. To zapříčinilo, že do boje o naši obec nezasáhlo letectvo. Ve čtyři hodiny odpoledne explodoval granát ve školní zahradě, v místě, kde dnes stojí školní pavilon. Hned nato zasažen třemi granáty kostel. V severním rohu věžního zdiva prorážena díra 2 m široká a 1 m vysoká, dalším zásahem sřozena vrchní část věže až po širokou věžní báň a konečně stržen střed kostelní střechy.

V krytech a sklepích jsme bez jakéhokoliv spojení a proto na horním konci obce nevíme, že v okrajových domech dolního konce u Adamků čp. 146 a Seděnků čp. 143 v 16.15 hod. vítají a zdraví již první do hněda osmáhlé, větrem a nepohodou ošlehané, bojovníky slavné Rudé armády, na které jsme se všichni tolik těšili a které jsme tak dlouho netrpělivě čekali.

Ve středu 2. května 1945 v 16.15 hod. tedy vstoupili osvoboditelé do naší obce. Postupovali k nám od Staré Vsi, t. j. z obce, která za okupace patřila k Protektorátu. Sovětští vojáci přicházeli k Petřvaldu, který byl za okupace přidělen k Sudetám, tedy k "Velkoněmecké říši". Není se proto třeba divit, že před útokem na naši obec, pozvalo se z pod Staroveské hůrky na hranici katastru Petřvald - Stará Ves, mohutné a nadšené "Hurá", současně doprovázené prvními plnými zásahy sovětských tankových děl do budov V. Sedláčka čp. 97, K. Tichopáda čp. 113 a A. Maralíkové čp. 117. Němci opakovali palbu z výhodných pozic, avšak přesilou a stálým tlakem postupujících Ruděarmějců byli donuceni posunovat se zpět do obce. Postup byl pomalý, místy se bojovalo velmi urputně. Půda obce byla kropena krví.

Za bojů trvajících jednu hodinu postoupili stateční Ruděarmějci od začátku obce až k usedlosti Fr. Dostála čp. 25, tedy asi půl km.

K Dostálům přijíždí po silnici od Staré Vsi těžký sovětský tank, který odpálenou pancéřovou pěstí z Dostálova výměnku byl velmi poškozen a posádka usmrcena. V těchto místech padl také major sovětské armády. Tank zatarasil cestu a muselo se proto určitou dobu objíždět po zahradách. Zoufalý odpor Němců podél silnice i na Záhumení si vynutil, že menší sovětské hlídky se posunovaly podél Lubiny a od ní prorážely do jednotlivých budov u silnice. Tak již před 17.00 hod. byla sovětská hlídka u Mentlíků čp. 23, zatím co naproti k Dvorským čp. 49 dostali se Rusové až po 19.00 hod. V blízkosti hořícího stavení Marie Šupíkové čp. 22 (nyní zahrada Frant. Macalíka), zostřil tuhý boj a trval v těchto místech až do 20.30 hod. V té době se dostaly sovětské hlídky k Pavelkům čp. 114 a to zahradou od Lubiny a první sovětský tank projíždí a zastavuje před budovou M. Šeděnkové čp. 21. Asi ve 20.00 hod dospěly ruské hlídky - taktéž po velmi těžkých bojích - na Záhumení až do usedlosti F. Lednického čp. 56. V těch místech - tedy na čáře Pavelka, Lednický - se před 9.00 hod. večerní fronta zastavila. Dolní konec obce byl osvobozen.

Byl deštivý a velmi sychravý večer, všude jen hustá tma. Po deváté hodině večerní vyšlehl plamen ze Stejskalovy stodoly, která stála v zahradě naproti obytné budovy čp. 20 na druhé straně silnice. Hořící stodola měla být obrovskou pochodní k osvětlování středu obce. Zapálili ji Němci. Dobrá viditelnost terénu, výhodná posice Němců ve škole a okolních budovách, přiměly snad sovětské velitele, že zastavili svůj postup do ranních hodin dne 3. května. V jedenáct hodin v noci vzplála jedním plamenem stodola Jos. Tománka čp. 16 a když ručička hodin se blížila k půlnoci, hořela stodola Ant. Mrkvíce čp. 95. Přesně o půl jedné v noci se zachvěla celá obec mocnou explozí. Němci zničili betonový most přes Lubinu. Explozí bylo v širokém okruhu obce roztráštěno

okenní sklo (v sokolovni nezůstala ani jediná okenní tabule), sesunuta křovina se střech a vytržený kus betonu o váze přes 50 kg dopadl až na obytnou budovu L. Skuplíka čp. 160, prorazil střechu a zůstal na půdě. Po páté hodině ranní ve čtvrtek 3. května vnikli Rusové ke Skuplíkům. Němci před ústupem z těchto míst zapálili obytnou budovu K. Stejskala čp. 20, založili požár i ve škole, který však včasným zá- krokem byl uhašen. Časného čtvrtečního rána nastává rychlejší postup sovětských vojáků. Po páté hodině jsou u Klečků za vodou čp. 180, v 5.30 hod. přicházejí od Lubiny do Kachniče, avšak zde narážejí na tuhý odpor Němců, kteří prudce pálí z usedlosti Fr. Břežného čp. 68. Proto do dalších budov na horním konci dostávají se opět zahradami od Lubiny, k Ryplům čp. 105 asi v 7,15 hod. a k Šubrtům čp. 72 asi v 8.00 h. Nastává opět tuhý boj. Němci chráněni křovím a břehem rybníčku za obydlem K. Cagy čp. 96 kladou mocný odpor, střílejí též z okolních domů a na tomto místě se bojuje do 11.00 hod. Před desátou hodinou se vzňala celá usedlost K. Cagy. Byla zapálena sovětskými zápalnými střelami, aby z uvedeného objektu byli Němci vypuzeni. Odpor Němců na horním konci byl zlomen. V 11.30 hod. docházejí Rusové ke Kolbům čp. 121, ve 12,30 opět po tuhém boji postoupili až na Dvorek, po druhé hodině byla celá naše obec osvobozena a sovětská vojska hnala prchajícího nepřítele k Mošnovu. Za postupujícími vojsky byl velitelský štáb v čele s generálem armády Jeremenkem, který jednu noc byl ubytován v domě čp. 160.

Vedle hmotných škod, které za bojů v obci vznikly, byly též ztráty na lidských životech. Vyhořely čtyři obytné budovy a pět stodol. Kostel a asi 20 jiných budov bylo velmi poškozeno. Některé z nich nebylo již možno ani opravit. V obci nebylo domu, který by nebyl osvobozovacím bojem poznamenán.

Boj v obci, trvající plných dvacet hodin, si vyžádal vedle zranění mnoha osob celkem 33 životů příslušníků slavné Rudé armády a 6 životů z řad civilního obyvatelstva, z toho 3 občany místní.

Sovětsí hrdinové byli pohřbeni v největším počtu na vyvýšeném místě poblíž silnice asi 20 m od stavení Fr. Dostála čp. 25. Ostatní byli pohřbeni ojedinele u kostela, na hřbitově a na zahradě M. Mertové čp. 64. Jejich těla byla 18. a 19. února 1946 exhumována, uložena do nových rakví a za hlaholů zvonů převezena na společný vojenský hřbitov do Frýdku. Ve Frýdku je pohřbeno 1 Oll Rudoarmějců.

Také ztráty Němců byly veliké. Němci byli pohřbeni nad hospodářským skladištěm, avšak po několika dnech na protest občanů, přemístili je Němci z Mošnova do společného hrobu na svahu za Stejskalovou stodolou u Lubiny. Bylo chybou, že nebyly pořizeny tehdá seznamy všech padlých v obci.

V prvních dnech po osvobození odklízeli občané trosky zbořených a poškozených budov, zahájeny obnovovací práce, sbírali jsme a odnášeli na bezpečné místo granáty, miny a jiné náboje, které byly ve velkém množství roztroušeny podél silnice, na dvorech, v zahradách a různých budovách. Naši místní elektrikáři stavěli převrácené elektrické sloupy, spojovali a znovu napínali dráty elektrického vedení, abychom mohli svítit, abychom mohli zapojit radioaparáty a mít spojení s ostatním světem, třeba velmi omezené.

V neděli 6. května byl ustaven první místní národní výbor a když v úterý 8. května v 15.00 hod. zazněly zvony z demolované kostelní věže a opět po dlouhých letech se obcí nesly veselé pochody místní hudby, která procházela obcí z dolního konce, pomalu jsme ani nevěřili zprávě, že je po válce, že nastal den vítězství.

Zatím v Praze dne 8. května hořela staroměstská radnice, SS oddíly vraždily bezbranný pražský lid a Prahou se rozléhal nejtvrděší boj na barikádách.

V neděli 13. května odpoledne procházel obcí ze Dvorku mohutný průvod, jakého dosud v naší obci nebylo. Občané pochodovali k oslavě osvobození, která se konala v zahradě naproti školy v blízkosti hromad ještě doutnajících ssutin vyhořelé stodoly.

V těchto dnech, kdy oslavujeme 20. výročí našeho osvobození, vzpomínáme v první řadě 33 padlých sovětských hrdinů, u nichž nejtragičtějším bylo to, že prošli několikaletými útrapami války a když již byl konec Německa, které bylo bez Hitlera, padli v posledních dnech boje 2. a 3. května 1945 v naší obci za nás a naši svobodu.

Vzpomínáme našich 3 padlých občanů Jarosl. Blahuta, Aloise Vanka a Marie Hajdučkové, vzpomínáme také sedmiletého Josefa Zdražila z Krásného pole, který padl v naší obci při návštěvě matčiny rodiny. Vzpomínáme i dvou neznámých občanů české národnosti, kteří s úmyslem, že přenocují ve zdejší obci, padli v usedlosti F. Bednáře čp. 40.

Ve dnech 20. výročí našeho osvobození vzpomínáme také statečných letců Oldřicha Havlíka a Jaroslava Hlaváče, kteří hrdinně padli pod vlajkou československou a britskou v těžkém leteckém boji o Anglii.

V hluboké úctě se skláníme před všemi nespočetnými oběťmi z řad vítězných spojeneckých armád, z řad našeho čsl. zahraničního vojska, z řad partizánů a účastníků slovenského a pražského národního povstání.

Vzpomínáme všech těch, kteří se stali obětmi gestapa ve věznicích a koncentračních táborech,

mezi nimi i našeho mladého občana Al. Hložanky.

Je tomu už 20 let. Dvacet let v životě národa je doba krátká, ale podívejme se kolem sebe a uvědomme si, kde jsme byli tenkrát v roce 1945 a kde jsme dnes.

Naše země doznala za tuto dobu řadu revolučních změn. Jejich výsledkem je, že pracující lid v Československu se právem může nazvat páнем a hospodářem své země.

Vykročili jsme správným směrem a jdeme stále dál a dále po cestě, kterou nám ukázal sovětský člověk a jeho komunistická strana. Je dobře si to uvědomit právě v májových dnech letošního jubilejního roku, kdy vzpomínáme těch, kteří nám svým vítězstvím nad fašismem a naším osvobozením umožnili nastoupit tuto cestu k radostnějšímu a lepšímu životu.

o o O o o

Do obce Harty vstoupila osvobozující vojska v ranních hodinách dne 3. května 1945. Od Petřvaldíku přijelo pět tanků, obec byla odstřelováním poškozena, avšak tankisté projeli obcí bez bojů. Postup pokračoval směrem na Albrechtický.

Hartovští občané vřele uvítali na malé slavnosti, uspořádané v zahradě u Řepků, čsl. a sov. letce, kteří přistáli na blízkém polním letišti mezi Albrechtickými a Hartami.

Z Pruskovic, které byly osovoboceny 1.5.45 v 7,30 hod., postupovaly
sov. oddily ke sv. kosti Staré Vsi (ať pro hotel, most a stolu) a obchod
městem ke Petřvaldu, podle silnice a pod "Hlíčkou" ke jihu Trusovic.
Větší část Staré Vsi (od školy ke Prusovicem) zůstala v rukou Hitlerovců,
kteří bezpe pro školu Petřvaldu, v obou obcích¹ udržovali poměrně
pokoj a lesky ke Trusovic a dále ke Příbram.